

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

M. Ant. Mvreti Variarvm Lectionvm Libri XV

Muret, Marc-Antoine

Antverpiæ, M. D. LXXXVI.

Cap. 1. Sermo habitus cum Dario Bernardo de stulitia quorundam quise
Ciceronianos vocant.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70864](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70864)

M. ANTONII MURETI
I. C. AC CIVIS R.

VARIARVM LECTIIONVM
LIBER XV.

Sermo habitus cum Davio Bernardo de Stultitia quorundam qui se Ciceronianos vocant.

CAPVT I.

VENERANT ad me in Quirinalem
visendi ac salutandi causa nobiles
aliquot Germani adolescentes, qui
cum tota prope Italia, perlustras-
sent: neque quemquam ferè præter-
misissent eorum qui nomè aliquod
habent in litteris, quin eum vidissent, alio-
quinque essent, me quoque ut ipsi quidem dicebant, eadem de
causa videre, mecumque colloqui voluerant. Cum-
que ipsi me de studiis meis, ego contra eos de Germa-
nicis rebus, de que ijs qui illic hodie florere dicerentur,
quædam hominibus interrogarem, quæ cuiusque ætas
esset, quæ habitudo corporis, quæ fortuna ac condi-
tio viuendi, in primis autem quinam ex eis patritiam
atque auitam religionem constanter tuerentur, neque
se pestiferarum opinionum æstu abripi sinerent:
tunc illis ut de quoque interrogati erant, responden-
tes, una atque altera hora consumpta est. Comple-
uitur igitur illos, & abeuntes faustis omnibus profecu-
tus dimisi. Interfuerat illi sermone ac colloquio nostro
Davus Bernardus iuuenis & festiuo ingenio, & san-
ctis plane atque incorruptis moribus, qui eis digressis,
b 2 Vertum

Mureti
lectiones
III

Verum omninò, inquit, est quod dicitur, in nullis ho-
minibus hoc tempore, præterquam in transalpinis
promptam atque expeditam reperiri Latine loquen-
di facultatem. Vel ij, qui modò abierunt, ut nusquam
in loquendo hærent, nusquam titubant, nusquam
fendunt, ut omnia in numero habent, ut tota oratio
sine vlllo impedimento ac salebris decurrat oratio
nostri homines, etiam ij qui sibi è studiorum laboribus
pallorem & maciem & senium contraxerunt, quando
Latine loquendum est, ut luctantur, ut suspirant,
ut anhelant. Credas eos magna vi ex imis pulmibus
verba eruere: cum istis contra sine vlla cura ac cogitatione
iugis quadam ac beata Latinarum vocum copia vltro ex ore
manare ac decurrere videatur. Istuc quidem, inquã, ita ut
dicas, Dari: sed tamen habet & Italia præclaros viros, quiq;
& ornatissimè loquuntur, & disertissimè ac copiosissimè, cum
opus est, loquuntur. Manutiũ, inquit, fortasse dicas, & Sigoniu
& Petram Ioannem Maffeuum, aut ex eadem sorte alios
tate eum cuius audita morte vbertim tibi nuptas
crymas ille meminì, Perpinianum: & si quos tales
singulos singulæ ætates ferunt. Et istos, inquam, non
alios, quamquam is quidem quem tu postremo
nominasti, Hispanus non Italus fuit: sed ita diu Italia
fuerat, ut pro Italo haberi posset. Quem tu vix
Dari vñam audire potuisses, neque te, quo tempore
ille in hac vrbe eloquentiæ præcepta tradebat, alio
tæ genere implicatum aula tenuisset. Nunquam enim
quemquam audisti, ac ne audies quidem, ut opus est
in quem illud de Nestore eclogiam melius conuenire
ret; *Cuius ex ore melle dulcior fluebat oratio*. Sed quid
quod tu, colloquens nobis, bis terue, natura
nescio quid significare visus est? Egone? inquit: Dicitur
bam etc.

excidere interdum grandiori illi, qui tecum col-
 loquebatur, voces quasdam minime Latinas, quibus
 perpetuus subitæ orationis nitor quasi maculis
 quibusdam infuscaretur. Quas quæso? inquam: nam
 me quidem alia cogitantem præteruolarunt. *Calos*, in-
 quit, & *calorum orbis* aliquoties dixit, & *eam doctrinam*
que calitus ad homines lapsa esset. Quid tu? rectè hæc di-
 xi non putas? *Cælestia*, inquit, *corporum*, & *orbis cælestes*,
 & *calo lapsam doctrinam* dixissem habens. Non ma-
 le tu quidem: sed tamen ne illa quidem suos auctores
 non habent. Citat hæc Seruius è Ciceronis Horten-
 sio, Epicurei plures volum esse *calos*. Et Lucretij sunt hæc
 è libro secundo:

Quis regere immensi summam, quis habere profandi

Endo manu validas potis est moderante habenas?

Qui pariter calos omnis conuertere?

Quamuis autem *calos* illi dicebant mundos, quos
 putabant esse innumerabiles: tamen ex eo satis con-
 stat, *cali* nomè apud Latinos & singulare esse & mul-
 tiplicis. Nam de illo *calitus*, me quoque olim repre-
 hensum memini à quodam, qui nisi quod Ciceronis
 esset, nihil Latine dici putabat. Itaque irridebat me,
 non modò cum citarem Seruium, qui versum illum
 è primo Georgicon,

Sit te digna manet diuini gloria ruris;

ita exponit, *si id tibi concessum est calitus, ut gloriam ruris*
habeas: sed etiam, cum multo meliorem istis omnibus
 Ciceronis imitatorè Lactantiū, cuius hæc sunt è libro
 quarto Institutionum: *Nemini dubium potest esse, quin*
in lecter qui calitus mittitur, tam scientia sit rerum omnium
quam virtute perfectus. Quid igitur? inquit: satis ne
 istos idoneos auctores Latinitatis putas? Ego dicam
 tibi, inquam, Dari. Diu & ipse in eo errore versatus
 sum,

sum, ut nisi qui aut Ciceronis ætate, aut paulo
 vixissent, aut certe illi ætati supparet fuissent, non
 dignos esse arbitraret, quorum exemplo qui Latine
 aut scribere aut loqui vellent, niterentur. Sed post
 re tota mecum accuratius considerata, visus ipse
 sum nimio plus mihi sumere, qui de Seneca, Valerio,
 Valerio, Celso, Quinctiliano, Columella, Varro,
 Plinio, Tacito, Suetonio, Velleio, Q. Curtio, Lactantio,
 alijsq; eiusmodi scriptoribus, quos & ab ijs ipsis
 temporibus, quibus Latina lingua floruisse diceretur,
 prius afuisse, & suo quemque sæculo, disertissimos
 citos esse constaret, temerè pronuntiare audeat. Ce-
 tere enim neque quisquam unquam veterum eos
 Latine locutos esse dixit: neque nos, tam longo
 uallo, valde boni eius rei existimatores sumus.
 multa simplicia vocabula, multa etiam loquendi
 nera in eorum libris leguntur, quæ apud Ciceronem
 & eius æquales nusquam reperias. Primum quis
 præstare audeat? Ciceronis scriptorum vix decima
 partem reliquam habent, eamque multis partibus
 mancam ac mutilam, multis vulneribus, multis
 triticibus deformatam: Sallustij vix centesimam, Ci-
 ceronis tantundem, Catonis è tam multis voluminibus
 vnum De re rustica commentariolum: tot philoso-
 phorum, tot oratorum veterum, tot poetarum, tot
 historicorum, tot iurisperitorum scripta perierunt,
 ex illis fractis ac laceris, quæ ad nos perueniunt, Ro-
 mani sermonis reliquias adfirmare audeamus, si
 in eis non reperiatur, id apud veteres in usu non
 fuisse. Quanto credibilius est, noua multa atq; inusitata
 nobis videri, quæ si eorum libri exstarent, in frequen-
 tissimo usu posita fuisse constaret? Illi autem, quos
 temerè & arroganter, ut minus eleganter locutos, despiciemus
 audeamus.

nemus, cum & bibliothecas haberent omni gene-
 rorum instructissimas, & eas diligentissime per-
 scrutarent, & acerrimo iudicio præditi essent; quis
 sciret, an ea ipsa ex vetustioribus sumperint, quæ fru-
 strâ nobis aut nouitatis aut peregrinitatis nomine su-
 specta sunt? Cùm sæpe contingere videamus vt mul-
 tas voces diu ab istis censeantur inter nouas quæ po-
 ste vsque ab vltima antiquitate à nobilissimis aucto-
 ribus prodita ac propagatæ reperiuntur, Quid quòd
 in istis ipsis Ciceronis reliquijs multæ sunt, quæ semel
 tantum leguntur? Ergo si paullum charta, aut mus, aut
 cæca adrosisset, aut litus & caries corrupisset, aut scin-
 tilla lucerna in certam aliquâ libri partem incidisset,
 hæc *pigrandi & controuersandi* verba, multa quæ alia
 delicatis barbara essent: quæ nunc ita non refu-
 gunt, vt inculcent. Et vt magis intelligas totum hoc
 de multa quadâ opinione pendere, scito multos ex istis
 incepte fastidiosos, quibus qui quid dicunt, quod Cice-
 ronius non sit, meros lapides loqui videntur, quibus, vt
 ceteri athletis in arenam descendētibus, circumdandæ
 sint amphorides, quoties in publicum prodeunt,
 delicatæ ipsorum aures vocum non Ciceronianarum
 ictibus contunderentur, sæpe esse à me magna
 cum voluptate delusos. Nam cùm voces quasdam
 obseruassem, Ciceronis quidem illas, sed minus con-
 tinuas, neque à Nizolio in illum præclarum indicem,
 qui istorum obruta est, relatas: admiscebam eas de
 industria orationi meæ, cùm ad me audiendum ami-
 ci quidam hoc, de quo loquor, morbo laborantes ve-
 nissent. Illi vt earum quamque audierant, ceruicem
 contorquere, humeros attollere, frontem contrahere,
 alij in aurem insuffurrare, excuti sibi cerebrum,
 petere aures, cùm talibus vocibus verberarētur. **Quin**
 etiam

Mureti
 Lectiones
 III
 5

etiam cœtu dimisso, cùm me, vt fit, officij canla de-
 mum reducerem, malè se à me habitos atque acco-
 ptoſ esse conquerebantur. Ego aliquandiu eos am-
 guo sermone frustratus, tandè sponſione laceſſe-
 ni illæ ipſæ voces quibus auditis, caput ſibi cõde-
 ſe dicerent, ipſius Ciceronis eſſent. Quid queriſſi-
 id ita eſſe peruiciſſem: iam voces illæ omnè duriti-
 atque aſperitatem depoſuerant; iam lenes, ſuaues,
 cundæ audi- factæ erant: &, vt lupini aqua macer-
 ti, omnem rariſſimam exuerant ſimulatque eas Cicero-
 ronis eſſe conſtitit. Meminiſtine cùm vox illa
 ſimus apud iſtos cenſores in vrbe ius togæ tueri
 poterat, ſed pro peregrina habebatur?

*Nec miſera prodeſſe in tali tempore quibat, quod Cicero
 lius iſtius orationes, & iſtius philoſophiam
 alicubi dixiſſet. Itaque ſiquis Latinè loquens Carthagi-
 nem quempiam iſtius, vt fit, vocauerat, in eum
 τὸ μακρῆς, vt Græci dicunt, utebantur. Neque ex-
 queri eis poterat, vt non maximè iſtrem, pro iſtius
 ſimo dicerent, niſi, poſtquam ex Varrone audierant
 iſtius quemque ex veteribus paſtorè fuiſſe. Et quod
 dem eam vocem nemo maiori cachinno excipere
 litus erat, quàm ille quem ſui ita eſſe Ciceronis iſtius
 lem prædicabant, vt dicerent, οὐκ ἔστι τὸ μακρῆς
 que illud occinerèt, & παῖς ἀχιλλεύς, ἀλλ' ἀχιλλεύς ἀνὴρ
 εἶ. Qui cùm aliquando ad me libros tum Ariſtote-
 ad Nicomachum interpretantem veniſſet, audiſſet
 adfirmantem iſtaumerabilia eſſe in omnibus philoſo-
 ſophiæ partibus, quæ Latinè dici nõ poſſent ab iſtius
 tam ſeueri eſſe vellent: egreſſo mihi, cùm circumſtanti-
 nobis eſſet magna eruditorum hominũ corona, m-
 ri ſe dixit, quid ita mihi videretur fieri nõ poſſe, que
 iam egregiè Perionius præſtitifſet. Credo, inquit, iſtius*

...dicis, qui quod quinto quoque annu faciendum
...ficari vellet, id *singulis quinque annis* fieri oportere
...pit. Eum ipsum, inquam, & Ciceronis eloqu
...vires. Sed ut me ad propositum referam, etiam si
...demus, novata esse multa ab ijs qui post Cice
...erunt, quid causæ est, cur ea rejicere debeat
...os? Quorsus igitur illud Horatij? *Ut folia in silvis.* &
...
— *licuit semperq, licebit*

Signatum presente nota producere nomen.
...ne Cicero & multa novavit ipse, & Catonem,
...ronem, Brutum, aliosque ut idem facerent hort
...est? An fortassis personale illud privilegium fuit:
...am Cicerone, & cum ijs,

*Qui tum vivebant homines atque eum agitabant, ex
...m esse videatur: Incomprehensibile* Ciceroni fin
...ere licuit: quid ni alijs alia ad eundem modum postea
...erit? Equidem existimo Ciceronem, si ad Quin
...iliani & Plinij, & Taciti tempora vitam producere
...isset, & Romanam linguam multis vocibus ele
...ter conformatis eorum studio auctam ac locuple
...tem vidisset, magnam eis gratiam habiturum, atque
...vocibus cupide usurum fuisse. Nam istorum qui
...dem audire est operæpretium amentiam. Ad Taciti
...at Suetonij voces nauscant: ipsi eas scriptis suis in
...ant, quæ ne in culina quidem illorum patie'ter au
...di potuissent. Mentior, nisi tibi, cum voles, in scriptis
...quorundam qui huius sectæ coryphæi habentur; *spe
...ulationem, ingratiitudinem, contrarietatem*, aliaque eius
...dem generis plurima ostendero: *Sed satis est dixisse, ego
...plura poemata pango.* Cum semel in hâc disciplinam
...nomen dederis, quocumque modo & scribas, & lo
...quare, dicas licebit;

Τούτοις τοι σπένς τε ἔχ' αἰματος εὐχρημαίει.

b 5 Fuit

Viretti
Lectio
III

Fuit hæc de principio laboriosa quædam, & exigua
 diligentia nunc in ignauiam vertit. quid enim oratio
 in promptu est, quàm, cum in quid scribere ingreſſus
 de ſingulis vocolis Nizolium conſulere? Quid oratio
 tur? inquires, ex omnibus antiquis ſcriptoribus, cum
 discrimine, verba quibus vtare, depromes? Immo
 rō adhibebo iudicium, habebō dilectū; & cum ex
 potiffimum qui antiquitatis quoque ipſi principes
 ſunt, Cicerone, Caſare, Terentio, alijs, quam plurimum
 ſumpſero: cum orationis meæ genus ad eorum ex
 plar quàm ſuaximè potuero, cōformaro, ex alijs quoque
 que belliffimū quodque carpiam, & quo quifque magis
 mè excelluiſſe videbitur, id imitari atque exprimit
 conabor: neque in ijs modò quos paulo ante nominavi
 nau, ſed in Tertulliano, Arnobio, Hieronymo, Auguſtino,
 ſtino, Ambroſio, & quod magis mireris, Appulſiano,
 Caſſiodoro, Martiano etiam & Sidonio Apoſtolorum
 multa reperiam, quibus ſuo loco poſitis oratio videri
 & ornatiſſior fiat. Tibi quoque, Dari, auctor ſum, vt
 facias, in primis que vt te eorum ſtultitiam imitari
 qui vſque eò antiquitatis ſtudioſi ſunt, vt voces que
 que Chriſtiane religionis proprias reſugiant, & in
 rum locum alias ſubſtituant, quarum nonnullæ etiam
 impietatem olent: qui non *fidem*, ſed *perſuaſionem*,
ſacramentum corporis Domini, ſed *ſanctiſimum cruciſcandum*
 non *excommunicare*, ſed *diuis deuouere*: non *Angelos*
genios: non *baptizare*, ſed *ablueri* dicunt: aliaque
 dem modo deprauant: qui, vt opinor, niſi ſibi metum
 rent, etiam pro Chriſto *Iouem optimum maximum* di
 cerent. eſt enim magis Ciceronianum. Quæ autem
 infania eſt, cum *porrigere*, cum *impetire*, cum *imp
 dium ſoliſſimum*, cum *pateras* & *ſympinia* legimus, &
 rare ea tamquam dicta ſapienter: quòd ex aegre

& pontificalibus libris deprompta sint; propria
Christianæ fidei, & Christianorum rituum verba, vt
satis Latina contemneret: Plura dicere cùm para-
m, amicorum quorundam interuentus institutum
monem abrumperet coëgit.

*Conatus emendandi locum quendam Taciti pes-
sime à librarijs acceptum.*

CAP. II.

SOLENT interdum medici eos quoque ægrotos,
quorum salus ab omnibus deposita iam ac despera-
ta est, curandos suscipere, interposita prius cautione,
quod sibi non fore, si quid eis interea deterius acci-
derit. Eadem ego quoque conditione locum quen-
dam Taciti suscipiam, ita malè affectum, & in vulga-
re in veteribus libris, vix vt vlla spes eius sanandi
sperat. Si quid igitur boni efficere potuero: sin mi-
seriam, veniam tamen vt spero, ab æquis iudicibus con-
sequar. Ita ergo scriptum est libro xlv. Annalium ab
Augusti Diui Augusti: *Ne tamen ludicra tantum im-
pioris artes notescerent, carminum quoque studium af-
fuerit contractis quibus aliqua pangendi facultas. Nec
tam insignis ætatis nati considerare simul, & allatos vel ibi-
dem repertos versus connectere, atque ipsius verba quoquo-
modo prolata supplere: quod species ipsa carminum docet,
tam impetu & instinctu, nec ore vno fluens. Neque mul-
tam opis in veteribus libris, in quibus ita legitur; Nec
tam insignis ætatis nati considerare simul & natos vel reper-
tos versus connectere. Nunc quomodo ei mederi
possim, aperiam. Primum illud *nati*, ex quo ab alijs fa-
ctum est *nati*, deleo: & puto frustra geminatas esse ab
indocito & oscitante librario litteras eius vocis quæ
proximè præcesserat. Deinde ex illo *ætatis*, facio *er at. Ij.*
Postremo*

VII
Lectio
III